

והלוח צריך למעות למועד או שאין לסופר מה יאכל מותר יש מתירין לכתוב על ידי שינוי כגון בעיגול או בעיקום וריב"א היה אוסר כיון דאפי' אות אחת אסור להניח כ"ש זה שהוא כתב גמור אדרבה כשרוצין ליפות הכתב כגון למסורת עושין כן ואפילו מי שכותב האותיות בהיפוך שמצד השני נראית ובאותו צד שכותב אינן נראית היה אוסר ולא היה מתיר לכתוב אלא אותיות חתוכות והיו"ד שכולה גוף אחד יעשה נקודה אחת ויש שעושין אותה עיגול קטן וא"א הרא"ש ז"ל כתב תשובת שאלה בח"ה והתיר לי להעתיקה דחשיב דבר האבד: דנין בח"ה בין דיני ממונות ובין דיני נפשות ומשמתין ומכין למי שלא יקבל עליו הדין:

Mishneh Torah, Rest on a Holiday 7

14 ומתיר לכתב אגרות של שאלת שלום במועד. וכותב השבונותיו ומחשב יציאותיו. שפתיבות אלו אין אדם נזהר בתקונן מאד ונמצאו כמעשה הדייט במלאכות:

2

X

Maggid Mishneh on Mishneh Torah, Rest on a Holiday 7:14

☆ AX

7:14

ומותר לאדם לכתוב וכו'. זהו פירוש אגרות רשות הנזכר במשנה שלמעלה }
 (דף י"ח:). וכן מפורש בהלכות אגרות של רשות של שאלת שלום וכן פירשו
 בירושלמי ע"כ. וכתב הרמב"ן ז"ל שמעשה הדיוט הם שכל אדם כותב כפי
 מה שיזדמן לו ולפיכך אין צריכין שינוי וכן כותב חשבנותיו שבתוספתא מפני
 מלאכת הדיוט וצורך המועד הותרה. וי"א משום דבר האבד ואינו נראה ע"כ
 דבריו. והם כדברי רבינו ובהשגות פירשו משום דבר האבד ודברי רבינו
 והרמב"ן ז"ל עיקר:

7:15

עושין כל צרכי וכו'. פ"ק (ח'): ברייתא עושין כל צרכי המת גוזזין לו שערן }
 ומכבסין לו כסותו ועושין לו ארון מנסרים המנוסרים מעיו"ט רשב"ג אומר אף
 מביא נסרים ומנסרן בתוך ביתו בצנעא. ובהלכות והלכתא כותיה דרשב"ג
 דסתם לן תנא כותיה. ירושלמי לא שאנו אלא באדם שאינו מפורסם אבל אדם
 מפורסם עושין לו ארון ותכריכין אפילו בשוק. כך דמך ר' חנינא חברין רבנין
 עבדון ליה ארון בשוק. הכל מודים שלא יקוץ לו ארזים ודכותיה לא יחצוב לו
 אבנים ואם היו חצובות וכו' פלוגתא ע"כ בהלכות. ואבנים חצובות מותר לחלקן
 בצנעא דומיא דנסרים דקי"ל כרשב"ג:

3

והטעם מפני שצורך הרבים הוא להעמיד המשפט ולנהוג בדברים הללו וכן מה ששנינו ואלו כותבין במועד גיטין ושוברות וכו' כ' הרמב"ם שהטעם מפני שכל אלו צרכי רבים הם ע"כ והא דכותבין קידושי נשים משמע בגמרא דבין שטר קידושין שכתב בו הרי את מקודשת לי בין שטרי פסיקתא שרי וכ"כ רבינו ירוחם וכתב סמ"ק אבל שטר כתובה שט"ח הוא ואסור לכותבו המועד והכלבו כתב בשם ה"ר דוד בר לוי אית דמוכחי מדיכול להחזיר גרושתו דמי שנשא ערב הרגל מותר לכתוב כתובה ולחתמה בח"ה דהא מחזיר גרושתו עביד לה כתובה ויש לדחות דדלמא על כתובה ראשונה החזירה ויש להתיר מטעם דבר האבד שמא יצא ערעור בהסכמת תנאיהם עכ"ל:

Orach Chaim, Siman 545:8

ומ"ש רבינו שיש מפרשים אגרות של רשות שטרי ממשלה כלומר כתב צווי השלטון דרשות הוא שלטון כמו (אבות פ"ה) אל תתוודע לרשות כך פירש"י וכ"כ בהגהות מיימון בשם בה"ג והשאלתות: וכתב עוד בהגהות אבל שאר כתבים כותב שלא כדרכן וכן היה נוהג הר"מ להחמיר וכותב ע"י אותיות שבורות וחתוכות עכ"ל והתוספות והמרדכי כתבו לאסור לכתוב אגרות ואפי' על יהודי שהיה תפוס כתבו התוספות שהתירו בדוחק לכתוב ובהגהת אשיר"י כתבו לכתוב מצרכיו לשלוח לחבירו ליכא מאן דשרי ומה שנוהגין לכתוב אגרות בעיגול איסור גמיר הוא עכ"ל: (ותרומת הדשן כתב בשם אחד מהגדולים שמותר לכתוב לחבירו ע"י שתופס הקולמוס בין האצבע והגודל ומאחר ששינה בשעת הכתיבה אינו חושש בתיקונו ומותר אע"פ שלמשתלח אין ניכר ששינה : כתוב עוד בת"ה על צבור המבקשים לשלוח אחר מנהיג או אחר ש"צ לשוכרו על זמן לאחר המועד דלא שרי למכתב אע"פ דלצרכי רבים הוא משום דלא התירו צרכי רבים שלא לצורך המועד אלא בדבר שאינו מעשה אומן ואין דבריו מחוורין כלל דמשמע ודאי דלא חשיבא כתיבה מלאכת אומן אלא כגון

כתיבת סת"מ אבל כתיבת אגרות ודאי מעשה הדיוט הוא וכמ"ש בשם הרמב"ן ז"ל וכיון שכן אפילו לדברי האוסרים לכתוב אגרות שלום במועד כל שהוא לצורך רבים שרי אפי' שלא לצורך המועד ואפי' אם כווננו מלאכתם במועד: כתב בספר תורת א"ו בסימן נ"ד כלשון הזה מצאתי בגליון שמתיר ר"ת לכתוב בח"ה בכתיבת משיט"ה שהיא כתיבה דקה בלא שינוי שהרי לא נתנה בסיני רק כתיבה גסה כדאמרינן (שבת קג:;) בתיקון סופרים וכתבתם כתיבה תמה בעינן דהיינו גסה עכ"ל וכ"כ בא"ח ואין זה ברור בעיני : ולענין הלכה כיון דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש והראב"ד והרמב"ן ז"ל מסכימים להתיר לכתוב אגרות שלום וירושלמי הוי סייעתייהו הכי נקטינן ואפי' בלא שינוי מותר מדלא הוזכר בדבריהם והמרדכי כתב בפשיטות האלפסי מתיר לכתוב כתבי' בלא שינוי. ונראה דכל כתבים מותר לכתוב בין של שאלת שלום בין של פרקמטיא ואפי' אינה אבודה ולאפוקי מחלוקת האגור שהרי סתם התירו ולא חלקו וכן נהגו :

Orach Chaim, Siman 545:9

אין כותבין שטרי חוב וכו' משנה פ' אלו מגלחין (מועד קטן יח:;) אין כותבין שטרי חוב במועד אם אינו מאמינו או שאין לו מה יאכל ה"ז יכתוב ופירש"י אם אינו מאמינו המלוה ללוה או שאין לו מה יאכל לסופר ואע"ג דבירושל' הקשו על זה ואמרו אם אתה אומר כן נמצאת מתיר את האומנות במועד אלא אם אינו מאמינו למלוה או שאין לו מה יאכל למלוה הבאה גמרא דידן פליגא עליה שהרי התירו כל מלאכה משום פועל שאין לו מה יאכל כתבו התוספות אין כותבין שטרי חוב פירש בתוספתא ה"ה שטר מכירה דהא בהדי אלו כותבין במועד לא חשיב שטר מכירה ול"נ דהא דלא קתני משום דאין כותבין שטר מכירה אלא על הקרקע ואמרינן לעיל אין מוכרין בתים אלא לצורך המועד ולצורך המועד פשיטא דשרי וה"ה אם מכר קודם למועד ועתה רוצה לכתוב

x

סימן תלח

אגרת שלומים על מסנת כתיבה בזה"מ

אס"ח פסח התשל"ד בני יצ"א

מע"כ ידי מופלא ומופלג ח"ח נ"נ וכו' הב' יצחק
אודן פענפיל הי"ץ בישיבת באלטימאר, כעת ורה"ג
וכו' שליט"א לייקואד ג.ז.

בדבר שאלחו אי מותר לכחוב בחוה"מ אגרות
שלומים במכונת כתיבה (עייפ-רייטער
בלע"ז) ונראה ליה לחלק בין הכחוב בעשר
אלצטעוהו ולא הו"ל מעשה אומן ובין כחוב רק
באלצע אחת אז אינו מעשה אומן ובישם דבריו
ע"ד תה"ד סי' פ"ז.

והנה תה"ד הביא מדרשות הר"ח ח"ז שמהר"ר
אליעזר כתב בחוה"מ ושאל לו היאך כחב
בחוה"מ והשיב שחפס הקולמס בין אגודל ואלצע
לא כמו בכ"מ נראה דכחוב לא הי' ניכר שום
שינוי דאל"כ לא הי' לריך לשאל לו היאך כחב
דהרי הי' רואה שינוי גם ממה שכחב דמלאכת
כתיבה שכיחא טפי דידעין לה לא חשיבא מלאכת
אומן משמע דכתיבה עלמה לא לריך שינוי גם
ממה שסיים וז"ל ועוד נראה מדנחית לפרושי
במחני' היאך ישנה האומן בחפירתו כדקחני
האומן מכליב משמע דווקא בשינוי כהאי גוונא
שניכר בחפירה עלמה שרי ולא בענין אחר ובסב'
מועטת מחלקינן בין המלאכות בחוה"מ וכו' ואין
למוד זו מזו ומדמחלק בין חפירה לכתיבה
דבחפירה בעי שינוי הניכר במלאכה עלמה משמע
דכתיבה לא בעי שינוי ניכר בכתיבה עלמה
ולפי"ז לכאורה הי' מותר לכחוב במכונה ע"י
שינוי עכ"פ כיון דכתיבה לא בעי היכר לדעתו
ז"ל ובשעת כתיבה הרי יכול לשנות.

איברא די' לדייק איפכא מדברי תה"ד ולא
החיר חלא משום דכתיבה יודע חשיבה
שכיחא ולכך מקילינן בה להחיר בשינוי כל דהו
חבל מלאכת חייטין ולא שכיחי בני חום חסוב
מלאכת אומן ולא שרינן ע"י שינוי מועט כגון
שיחפים המחט בשחי אלצטעוהו חלא לריך שינוי

שהכנסחי בסוגרים חינוס במרדכי צפנים חלא
בהג"ה ממ"י הגיה כן והוא מוכרח שחסרון
הדפוס הוא כנראה למעיין שם חמוס כנראה
דהגאון ז"ל לא הרגיש בהג"ה זו או שלא הי'
במרדכי שלו הג"ה זו וכחצ סחם כלשון המרדכי
מצפנים לסרק סוסיח פרש"י וכו' לכ"נ דהוי
כעין אישטריגלא דודאי חסור וכו' והוא פלא
וכמבואר בכל הפוסקים להיפוך בשם המרדכי
הג"ל.

גם בח' המחירי מו"ק הג"ל כתב וז"ל חע"פ שי'
כאן חלישה שער ודאי מותר וכ"כ החוס'
הרא"ש מו"ק הג"ל וז"ל שרא לסרוקי סוסיח
פרש"י וכו' וז"ל שהוא ענין אחר ואפשר שהוא
מסרק של ברזל שמסרקין בו אח הסוסים ובהא
חף ר"ש מודה שהוא חסור ציו"ט דפי"ר הוא
דמשיר את השער ועושה חבורה ובחמת כי
ברש"י שלפנינו פירש נמי במסרק של ברזל ע"ש
מבואר עכ"פ מכל הראשונים נראה כמ"ש תנ"ח
והמ"צ שם. חבל פשוט נמי דאין זה מדין להחיר
פי"ר סחם בחוה"מ חלא סרוקי סוסיח דוקא
החיר רב והי' לפלא בעיניהו מאי קמ"ל רב כיון
דאפילו ציו"ט נמי שרי לסרוק וע"ז פי' דמיירי
באופן שי' בו פי"ר דציו"ט הי' חסור ואפי"ה
החיר רב בחוה"מ.

והטעם שהחיר רב בחוה"מ יותר מציו"ט כיון
די' כאן פי"ר והו"ל מלאכה פי' המחירי
ז"ל וז"ל וחע"פ שכל מלאכה שלא במקום פסידא
חסורה חף בזו כל שאינו נסרק כראוי אינו חסוב
כי"כ לבני"א ע"כ ע"ש הנה מבואר מדברי מחירי
ז"ל דהיחר סריקה כאן הו"ל משום פסידא והו"ל
כעין דבר האבד חבל במקום דליכא פסידא לא
הו"ל היחר כלל אי"כ מבואר לכאורה דסחם פי"ר
לא החירו בחוה"מ ודו"ק כי קלרחי.

והנה מחמת חוסר הזמן לא אוכל להאריך וגם מה
שכתבתי הוא רק לכבוד התורה ויען ויאמר סלחתי יידי
חשכ"ת המברכו בברכת כח"ס בספרן של צדיקים בלב
ונפש.

מנשה הקטן

סימן תל"ט

משוברת אי חייבת להתענות בט"ב

לכבוד ידידי היקר וכו' הי"ו

אחדשכ"ת.

בדבר אשר שאלה שזירושלים מקילין לאשה מעוברת מלהתענות ואפילו בט"ב.

הגה הגם שאני מונע עלמי מלהחיר מה שמבואר בש"ע לאיסור שהרי מבואר בש"ע א"ח סי' תק"ג שגסים מעוברות חייבות להתענות בט"ב. מ"מ ראייתי בשו"ת מוהרי"ל סי' מ"ה וז"ל אך חינו רשאי להחמיר על אשה שנחשבה להתענות כי יש גסים שהם מפסידים ההריון ע"כ. ויש לדייק לשון שנחשבה חי דוקא הוא לאפוקי מעוברת לאחר ג' חדשים. או דלמא לא דוקא אלא דבר צהוב ול"ע. ומיהו עיין ש"ע א"ח סי' תק"ג ותקנ"ד ס"ה. וי"ל דהמהרי"ל לא כתב רק דחינו רשאי להחמיר אבל לכתחילה ודאי גם לשיטת המהרי"ל לריכין להתענות ופשוט וק"ל.

סימן תמ

עוד להג"ל

תשעה באב שחל ע"ש

עוד כתב שם בשו"ת מהרי"ל סי' מ"ה די' שכחצו דבט' באב דוקא לריך להשלים כשחל בט"ש ע"ש.

ולפענ"ד הוא חמור דהא ע"כ א"א שיחול בט"ש בזמנינו שמקדשים ע"פ חשבון לא ע"פ ראי'. ועיין א"ח סי' תק"ג סי'ג כל ד' לזמנא הללו אם חלו להיות בשבת נדחין לאחר השבת. הג"ה ואם חלו בט"ש קורים בשחרית מנחה ויחל. ועיין מג"א ובאחרונים שם דהאי לישנא לאו דוקא דהא ד' הזמנא הללו א"א לחול בט"ש לפי הקציעות המצו' סי' תכ"ח כ"א עשרה בטבת

בפירה ממש ומעלה נאמר הכ"ג בשלמא כתיבה ביד דשכיח טפי דכ"ע יודעין לכחוב לא חשבו מלאכה אומן אבל כתיבה במכונה דלאו כ"ע ידעי לה ואדרבה כתיבה במכונה באמת הוה מלאכה אומן וא"כ היכי דהמלאכה מקרי מלאכה אומן לריך שינוי במלאכה עלמה היינו בכחב ולא די בשינוי הכחב ולפי"ז במכונה לכאורה חסור לכחוב דא"א לשנות הכחב במכונה כידוע.

וכרגע מלאחי בלקע יושר ארי"ח סי' ק"ה ד"ה וכל דבר מותר לכחוב בחוה"מ ע"י שינוי וכו'. וז"ל והנה מוכח מדברי הרמב"ם דחסר כתיבה חשובה מעשה אומן. דכחב העעם מה שהחירו חכמים לכחוב חשבון וכה"ג בחוה"מ משום דאין מקפידים בכתיבה וחשוב מלאכה הדיועות. משמע ששאר כתיבה שאסרו חכמים מלאכה אומן מיקרי. וא"כ חסור לכחוב שלא לזרוך אפי' בלרכי רבים אלא ע"י שינוי וכו' ע"ש ול"ע.

עוד זאח דהנה בכחב משיע"א נחלקו בו חי מקרי כחב הר"ח וא"ח והרי"ו הביאם הב"י והב"ח ס"ל דמשיע"א לא הוה כחב כלל וכ"כ האגודה. והרמ"א כתב דנהגו להחמיר אפילו בכחב שלנו שהוא כתיבה משיע"א ועיין מג"א סי' תקמ"א סקכ"א וא"ר שם אוח י"ד דקל"ח טהגין לעשות שיטה ראשונה עקומה. ואילו הי' עכ"פ כחב משיע"א היינו יכולין לדחוק. אמנם כתיבה המכונה הנקרא עייפרייטער הנה הוא כתיבה חמה וגרלה מעשה אומן ודאי. לא מיבעיא מכונה לשה"ק אלא אפילו מכונה לע"ז ענגלים וכדומה ובאמת כי פעם חשבתו דמלאכה מכונה הוא יותר מכתובה הוא כעין מלאכה דפוס שהוא מעשה אומן ממש ועוד עעמים אשר לפענ"ד מקום שאינו מלאכה דבר האבד אין לכחוב במכונה אלא יכחוב ביד ובכחב משיע"א ומהיות עוב לעקום שורה ראשונה וחבא עליו ברכה טוב. ובפרע לדעת החוס' מו"ק י"ט ע"א ד"ה וטווה דבכתיבה נמי צעי שינוי ע"ש.

דשה"ס בלב ונפש.

מנשה הקטן

